

До напрямів подальших наукових досліджень віднесемо дослідження етапів розвитку перекладознавства в Україні.

Список використаної літератури

1. Кияк Т. Р. Теорія та практика перекладу (німецька мова): підручник для студентів вищих навчальних закладів / Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с.
2. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение: учебное пособие / В. Н. Комиссаров. – М.: ЭТС, 2002. – 424 с.
3. Латышев Л. К. Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания / Л. К. Латышев. – М., 1988. – 160 с.
4. Найда Ю. К. О науке переводить / Ю. Найда // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М.: Международные отношения, 1978. – С. 114–137.
5. Прунч Э. Пути развития западного переводоведения. От языковой асимметрии к политической / Э. Прунч. – М.: Р. Валент, 2015. – 512 с.
6. Ширяева В. А. Универсальная ключевая компетентность: процессуально-результативный подход [Электронный ресурс] / В. А. Ширяева. – Режим доступа: <http://www.sgu.ru/files/nodes/63395/Shiryayeva.pdf>
7. Wills W. Die Bedeutung des Übersetzens und Dolmetschens in der Gegenwart / W. Wills, V. Kapp // Übersetzer und Dolmetscher. Theoretische Grundlagen, Ausbildung, Berufspraxis. – Tübingen: Francke Verlag, 1991. – S. 123.

Левицкая Н. В. Пути развития переводоведения как отдельной науки в Германии.

Аннотация

В статье проанализированы причины выделения переводоведения как отдельной науки в Германии, рассмотрены основные переводческие концепции, определены этапы развития теории перевода в Германии по критерию научных интересов исследователей, охарактеризовано современное состояние переводоведения как отдельной научной дисциплины в Германии.

Ключевые слова: переводоведение, переводческие концепции, этапы развития, проблемы перевода.

Levytska N V. Ways of translation as a separate science in Germany.

Summary

In the article the reasons for the selection of translation studies as a separate science in Germany and the basic translation concepts have been defined. Moreover, the stages of the development of translation theory in Germany according to the criterion of the scientific interests of researchers and the modern state of translation studies as a separate academic discipline in Germany have been analyzed.

Key words: translation studies, translation concepts, stages of development, the problems of translation.

УДК [811.161.2+811.111]’342.4

Лисак Г. О.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри практики іноземної мови та методики викладання
Хмельницького національного університету
E-mail: lysak_halyna@ukr.net

СИСТЕМА ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОРІВНЯЛЬНОГО ВИВЧЕННЯ МОВ

У статті розглянуто проблему подібних та відмінних ознак голосних фонем сучасної англійської та української мов. Здійснено їхній порівняльний аналіз, вказано на відмінності, що складають труднощі під час вивчення іноземної мови.

Ключові слова: фонема, голосний звук, звук, звукова система.

Кожна мова має свою систему звуків, і не існує двох абсолютно ідентичних мов. Звуки поділяються на голосні (складаються з голосу) і приголосні (складаються з голосу і шумів). Звучання голосних і приголосних звуків залежить від таких характеристик, як позиція у слові, вимова, швидкість, темп мовлення, навіть від обставин і місця спілкування.

Кожна мова має свою неповторну звукову систему. Саме вона становить значні труднощі під час вивчення іноземної мови. Дослідження голосних звуків англійської та української мов дасть можливість краще пізнати особливості звукових систем кожної з них, простежити закономірності звукотворення голосних фонем у цих мовах, а отже, виявити ті відмінності, що становлять перешкоди на шляху до успішного опанування фонетики цих мов.

Термін «фонема» і розроблення цього поняття пов'язані з іменами відомих мовознавців, таких як І. Бодуен де Куртене, М. Крушевський, Ф. де Соссюр, М. Трубецької, Л. Щерба. В українстиці цю проблему розробляли О. Курило, М. Наконечний, О. Синявський, Н. Тоцька. Більшість українських мовознавців стоять на засадах щербівського її розуміння. Найвідомішими є Санкт-Петербурзька фонологічна школа (С. Бернштейн, Л. Бондарко, Л. Буланін, Л. Зіндер, Л. Щерба та ін.), американська дескриптивна лінгвістика (Б. Блок, Л. Блумфілд, Е. Сепір, З. Харріс, Дж. Трейгер), Лондонська школа (Д. Джоунз, Г. Світ, М. Халлiday) та Празька лінгвістична школа (М. Трубецької, Р. Якобсон). Проблемою кількісних та якісних показників відмінностей фонемного складу германських та слов'янських мов займалися як українські вчені (В. Кушнерик, О. Стеріополо), так і зарубіжні науковці (Л. Бондарко, С. Князев, У. Хіршфельд та ін.).

Незважаючи на велику кількість наукових праць стосовно класифікації фонем, визначення спільних та відмінних рис різних мов, питання порівняльного аналізу голосних фонем англійської та української мов залишається дискусійним.

Мета статті – здійснити порівняльний аналіз системи голосних звуків української та англійської мов, вказати на відмінності, що складають труднощі під час вивчення англійської мови як іноземної.

Голосними називаються звуки, при вимові яких повітряний струмінь, що видихається з легень, не зустрічає на своєму шляху жодних перешкод, а сам звук утворюється внаслідок коливання натягнутих цим струменем голосових зв'язок [5]. Аналіз наукової літератури [1; 3; 4] дає можливість стверджувати, що в українській та англійській мовах у системі голосних звуків існують як подібні, так і відмінні риси.

Насамперед схарактеризуємо голосні звуки української мови. В українській мові є 6 голосних звуків: [a], [o], [y], [e], [и], [i]. Голосні звуки української мови класифікують за такими розрізнявальними ознаками, як: 1) ступінь підняття спинки язика в ротовій порожнині до твердого піднебіння: високий – середній – низький; 2) місце підняття язика в ротовій порожнині: виділяють 3 ряди: передній – середній – задній; 3) ступінь огубленості звуків: огублені – неогублені звуки; 4) ступінь відкритості ротової порожнини: відкриті – закриті звуки [6].

У британському варіанті сучасної англійської мови розрізняють 12 голосних фонем [2, с. 16], з яких 10 монофтонгів та 2 дифтонгоїди.

Дванадцять голосних фонем англійської мови розрізняють за наступними ознаками: 1) за тривалістю: довгий – короткий; 2) за якістю: закритий – відкритий; 3) за ступенем підняття спинки язика: високий – середній – низький; 4) за місцем підняття язика в ротовій порожнині: виділяють 3 ряди: передній – середній – задній; 5) за ступенем огубленості звуків: огублені – неогублені звуки [2; 8].

Можна помітити, що голосні в обох мовах протиставляються: за місце підняття язика в ротовій порожнині – переднім та заднім рядом (при цьому фонемі середнього ряду в українській мові відсутні); за участю губ – огублені й неогублені; за ступенем підняття спинки язика – високий, середній, низький.

Відмінність за цими ознаками полягає у різних за якістю голосних наведених мов. Так, на перший погляд, ідентичні фонемі в обох мовах насправді не є подібними: фонемі української мови [i], [y] та англійської [i:], [u:] – диференціюються за довготою; фонема української мови [a] та англійської [a:] – диференціяція за довготою та місцем творення (рядом) тощо. Крім того, в українській мові відсутні носові голосні та немає огублених голосних переднього ряду.

Варто відзначити, що голосні англійської мови в ненаголошеній позиції можуть змінювати свою тривалість та якість або зазнавати повної елізії. Так, у ненаголошеній позиції, як, скажімо, наприкінці слова, голосний звук в англійській мові редукується до звука [ə] або взагалі «випадає» у вимові (наприклад, *lesson* ['lesən], *open* ['əupən]) [2, с. 47].

Різниця в якісних та кількісних параметрах між наголошеними та ненаголошеними голосними в українській мові не так сильно виражена. Винятками із цього правила в українській мові можна вважати ненаголошені голосні фонемі [i], [o], [e], які мають тенденцію до звуження: фонема переднього ряду [e] змінюється на [i]; голосна заднього ряду [o] змінюється на [y]; фонема переднього ряду [i] змінюється на [e] [4].

В українській та англійській мовах голосні звуки характеризують за лабіалізованістю – нелабіалізованістю. Лабіалізація (від лат. *labia* – губа) – заокруглення випнутих уперед губ (під час вимови деяких звуків). Вона досягається шляхом висунення губ уперед і їх зближення [1, с. 52]. В українській мові при творенні лабіалізованих голосних [o] та [y] губи витягуються вперед і заокруглюються. До нелабіалізованих належать [i], [и], [e], [a]. В англійській мові лабіалізовані звуки – це [o:] та [u:]. Лабіалізація може бути широкою або вузькою: [o:] вимовляється із середньою між широкою та вузькою лабіалізацією; [u:] вимовляються з вузькою лабіалізацією. Короткі звуки [o] та [u] є ледь лабіалізованими. Решта голосних англійської мови – нелабіалізовані [8].

Голосні звуки в англійській мові характеризують за довготою – короткістю звучання. В англійській мові довгі голосні звуки – це [i:], [a:], [o:], [u:], [ɜ:], а короткі – [i], [e], [o], [u], [ə], [ʌ]. Голосні [a], [o], [y] вважаються в українській мові короткими, при цьому голосна заднього ряду [y] закрита; голосні заднього ряду [o] та [a] відкриті; голосна переднього ряду [i] закрита, коротка; голосна заднього ряду [a] закрита, довга; голосна переднього ряду [e] відкрита, але в ненаголошеній позиції має тенденцію до звуження [5, с. 223].

Особливістю англійських голосних фонем є наявність дифтонгів, які вимовляються в межах одного складу. При вимовлянні дифтонга мовленнєві органи спочатку займають положення для вимови одного голосного, а потім швидко переходять до вимови іншого голосного, але не артикують його повністю. Початковий елемент дифтонга, більш сильний, напружений у вимові, називається ядром, а кінцевий, слабкий звук, що артикулюється неповністю, називають ковзанням, або глайдом [2]. В англійській мові нараховують 8 дифтонгів: [ai], [ei], [oi], [au], [ɜu], [iə], [uə], [eə] [8].

Система фонем української мови характеризується відсутністю дифтонгів, однак спостерігаються дифтонгоїдні алофони голосних фонем, якщо поряд розташовані два голосних чи голосна та апроксимант [5, с. 225].

Варто відзначити, що обидві мови мають певні голосні, відповідників яких в іншій мові не виявлено – українська фонема [и], англійські [æ] та [ə]. Це також велика кількість дифтонгів в англійській мові, чого ми не зустрінемо в українській мові, та відсутність диференціації голосних за тривалістю в українській мові.

Таким чином, при виявленні подібності в системах голосних звуків двох мов можна спиратися на вже засвоєний матеріал з рідної мови. Завдяки опрацюванню великої кількості літератури з фонетики української та англійської мов було створено певну вибірку основних особливостей систем вокалізму наведених мов, виявлено низку спільних та відмінних рис для голосних звуків цих мов. Було з'ясовано, що українська мова має набагато менший кількісний склад голосних фонем, ніж англійська мова, хоча при цьому більшість диференційних ознак є спільними для обох мов – місце та спосіб творення, лабіалізація, відкритість і закритість. Водночас англійська мова має у своєму арсеналі й кілька особливих, диференційних ознак, не характерних для української мови – тривалість звучання та стабільність вимови (поділ на монофтонги та дифтонги). Цікаво, що, незважаючи на те, що в українській мові всього 6 голосних фонем, кожна із них має цілий ряд комбінаторних та позиційних алофонів, які реалізують свою фонему у мовленні залежно від оточення сусідніх звуків.

До перспективних напрямків подальшого наукового пошуку в галузі дослідження можна віднести вивчення питань, пов'язаних із ґрунтовним зіставленням фонетичних систем англійської, німецької та української мов.

Список використаної літератури

1. Карпенко Ю. О. Фонетика и фонология современной украинской мовы : посібник / Ю. О. Карпенко. – Одеса: Чорномор'я, 1996. – 144 с.
2. Колесник О. С. Теоретична фонетика англійської мови : навчальний посібник / О. С. Колесник, Л. А. Гаращук, К. В. Гаращук. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015. – 226 с.
3. Кочерган М. П. Основы зіставного мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – К. : Вид. центр «Академія», 2006. – 424 с.
4. Стеріополо О. І. Українська фонетична система у парадигмі міжнародної фонетичної асоціації (МФА) / О. І. Стеріополо // Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія Філологія. – 2012. – Вип. 27. – С. 51–58.
5. Сучасна українська літературна мова : Лексикологія. Фонетика: підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко та ін. – К. : Знання, 2010. – 270 с.
6. Тоцька Н. І. Звукова характеристика сучасної української літературної мови. Голосні звуки / Н. І. Тоцька // Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. – К. : Наукова думка, 1969. – С. 50–130.
7. Jenkins J. The Phonology of English as an International Language / J. Jenkins. – Oxford : Oxford University Press, 2000. – 258 p.
8. Roach P. English Phonetics and Phonology : A Practical Course / Peter Roach. – Fourth Edition. – Cambridge : Cambridge University Press, 2009. – 231 p.

Лысак Г. А. Система гласных звуков украинского и английского языков сквозь призму сравнительного изучения языков/

Аннотация

В статье рассмотрена проблема общих и специфических признаков гласных фонем современных английского и украинского языков. Осуществлен сравнительный анализ, указано на отличия, которые вызывают трудности во время изучения иностранного языка.

Ключевые слова: фонема, гласный звук, звук, звуковая система.

Lysak H. O. The System of Vowels of Ukrainian and English Languages through the Prism of Comparative Study of Languages.

Summary

In the article the problem of general and specific signs of vowel phonemes in English and Ukrainian languages is considered. The comparative analysis of English and Ukrainian phonemes has been made. In the process of investigation it has been determined similar and distinctive characteristics of English and Ukrainian vowel phonemes. Vowels in both languages are characterized by place and manner of articulation (front, central, back; open, close and mid) and by labialization (labialized and non-labialized).

It has been achieved that English language has some specific characteristics such as the duration of pronunciation and stability of articulation. According to these characteristics vowels in English language can be short and long. It has been distinguished that Ukrainian language has not got so much vowel sounds as English language has. Besides, it has been considered that vowel phones in English language are divided into monophthongs, diphthongs and diphthongoids. It should be mentioned that each of the languages has specific vowel phonemes: Ukrainian language has got such phoneme as [u] and English language has got [æ] and [ə].

The study does not conclude all the aspects of the problem. Perspective directions for further studying can be comparison of the phonetic systems of the English, German and Ukrainian languages.

Key words: phoneme, vowel, sound, voice system.

УДК 811.161.2'367.3'42'06-116:004]:82-3Р.Іваничук

Лотоцька Н. Я.,
аспірант кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»
E-mail: nata07lototska@gmail.com

СТРУКТУРНЕ РОЗНАЧЕННЯ РЕЧЕНЬ У КОРПУСІ ТЕКСТІВ Р. ІВАНИЧУКА

У статті розглянуто розвиток корпусних студій у лінгвістиці та можливості комп'ютерних технологій у дослідженні та описі мови. Встановлено, що письменницький корпус текстів (КТ) може висвітлити кількісний і якісний портрет ідіолекту Р. Іваничука. Особливу увагу приділено структурному роззначенню речень у тексті, що відкриє перспективи дослідження типології, чисельності та частоти певних синтаксичних конструкцій у КТ письменника.

Ключові слова: корпусна лінгвістика, корпус текстів, міжнародний стандарт кодування текстової інформації, структурне роззначення, ідіолект, пряма мова.

Сучасне мовознавство значною мірою зорієнтоване на розвиток комп'ютерно-лінгвістичної методології дослідження й опису мови. Комп'ютерні технології, прийшовши в лінгвістику, запропонували нові технічні можливості для опрацювання, збереження й відбору мовного матеріалу. Це дало поштовх до зародження та розвитку нової галузі мовознавчих досліджень – корпусної лінгвістики [4, с. 5].

Із появою корпусів значно зросла ефективність лінгвістичної обробки великих масивів текстів. Корпус надає великі можливості для проведення різноаспектних лінгвістичних досліджень мовної системи.

Нині спостерігаємо стрімкий розвиток корпусних студій у всьому світі, що підтверджує як величезна кількість досліджень у цій галузі, так і різноманіття корпусів, що постійно з'являються. До напрямку залучають вивчення загальної теорії корпусної лінгвістики (Д. Байбер, Дж. Синклер, В. Тойберт), кореляції корпусної лінгвістики та інших лінгвістичних дисциплін (М. Вюн, В. Товберт), типології корпусів і методики інтерпретації корпусних даних (С. Гріс), розроблення загальних засад створення природних мов тощо (праці Б. Алтенберга, М. Баньки, В. Френсиса, Г. Кеннеді, Г. Ліча, А. Баранова, М. Михайлова, Р. Рикова, Л. Ричкової, С. Шарова та ін.).

Як стверджує Л. Ричкова, матеріал корпусу дає змогу не лише оптимізувати та об'єктивізувати лінгвістичні дослідження, але і по-новому окреслити багато традиційних лінгвістичних понять [4, с. 18]. До того ж, корпусні методи можна використовувати для вивчення мовних одиниць будь-якого мовного рівня.

Мета цього дослідження – визначити типи речень у корпусі текстів Р. Іваничука за допомогою структурного роззначення, що дасть змогу дослідити ідіолект письменника. Завдання статті полягає в розробленні принципів роззначення речень у КТ письменника.

На основі лінгвістичних корпусів проводять дослідження морфології, словотвору, словозміни, структури синтаксичних конструкцій різного типу (мінімальної, максимальної, класичної довжини